

IBM
23.11.21

Forberedelse til lansering JUREVAL, 25. november 2021

Punktene under er utformet på bakgrunn av sammenligning av fakultetets egevalueringsrapport med vedlegg, institusjonsrapporten og den nasjonale rapporten. Vi har ledd etter hovedlinjene og sett på hvor det er samstemmighet i de ulike dokumentene, og hvor veiene skilles og i hvilken retning de går. Vi fant det unaturlig å skille kommentarene til institusjonsrapporten og til den nasjonale rapporten. Alle punktene er utformet med tanke på relevansen av evalueringen for fakultetet, også de som kommenterer det nasjonale nivået. På denne måten kan alle punktene benyttes både i dekanens kommentar til institusjonsrapporten «om evalueringen er nyttig for institusjonen» og til paneldebatten om den nasjonale rapporten «gir et dekkende bilde av rettsvitenskapelig forskning i Norge». Punktlisten er organisert med de overordnede innspillene øverst og går så gradvis nedover til som kommenterer institusjonen.

En nasjonal evaluering?

Seks institusjoner med rettsvitenskap som en vesentlig del av sin portefølje har deltatt i evalueringen. Av de 51 institusjonene i Norge som har rettsvitenskapelig forskning ved sine enheter, representerer de deltakende institusjonene 64% av personalet som utfører juridisk forskning (Nasjonal rapport, s. 15). I 2019 er det registrert 4060 publikasjoner kategorisert som juridisk forskning. De evaluerte enhetene har produsert 2620 av disse, noe som utgjør 65% av alle publikasjonene. På bakgrunn av disse tallene konkluderes det med at *JUREVAL dekker en viktig del av den juridiske forskningen i Norge* (s. 22).

Det er vi ikke direkte uenige i, men ønsker likevel å stille spørsmål om hva som skal til, for eksempel i forhold til mengde og bredde, for at man skal kalle evalueringen nasjonal (nasjonal rapport s. 22). Tidlig i rapporten nevnes institusjoner som ikke har vært med, men som bidrar vesentlig med juss-forskning, deriblant Politihøgskolen, UiS, USN, Fridtjof Nansen Institutt og CMI (nasjonal rapport, s. 15). En omtale av hvilken forskning og utdanning og hvilke rettsvitenskapelige felter de enhetene som ikke er med i vurderingen og hvordan deres utblivelse påvirker en nasjonal vurdering, ville gitt mer klarhet hva «nasjonal evaluering» betyr og de begrensningene utvalget i JUREVAL har for å få et helhetlig bilde av rettsvitenskapen. De deltakende institusjonene blir delt i to med de tre juridiske fakultetene med hele bredden av rettsfelter og tre mindre enheter med få rettsfelter i et tverrfaglig forskningsmiljø. Er det nok at en nasjonal evaluering dekker 64% av personale innen juss, der 85% (av de 64%) er ansatt på de tre fakultetene? Hva gjør ubalansen mellom de tunge breddeinstitusjonene og de mindre institusjonene med totalvurderingen? Hvordan forvaltes begrepet nasjonalt i denne sammenhengen?¹ Disse spørsmålene er ikke bare interessante for hvordan JUREVAL skal leses og brukes, men også for eventuell videre bruk av JUREVAL-piloten i kommende fagevalueringer.

Sammenligning eller samarbeid?

Til grunn for JUREVAL ligger mandatene delvis formulert av de evaluerte institusjonene for å legge rammer for evalueringen. Videre har komiteen fått grundige egevalueringsrapporter. Gjennomgående i den nasjonale rapporten er sammenligning av tall på publikasjoner, prosjekter, engelskspråklige tekster etc. mellom UiO, UiB og UiT. Dette er delvis interessant, men tegner et bilde som vi allerede kjenner. UiO er størst og publiserer mest osv. Den nasjonale rapporten hadde lagt et godt grunnlag for videre arbeid om den hadde undersøkt hvordan miljøene utfylte hverandre,

¹ I Sverige benytter man seg for eksempel ikke av nasjonale evalueringer. Det er universitetet som bestemmer seg for å evaluere med fullt handlingsrom. Men for at evalueringen skal ha troverdighet og antakelig som krav fra myndighetene, skal den baseres på en utprøvd forskningsbasert evalueringsmodell som gjør at metoden og resultatene er etterprøvbare. Universitetet i Lund har nå en pågående evaluering Research Quality 2020 som organiseres og koordineres fra universitetet. Enhetene lager hver sin evaluering og blir støttet av økonomiske data, finansieringsdata og publiseringsdata.

IBM
23.11.21

hvilke samarbeidsflater som finnes og hvordan rettsområdene ivaretas mellom institusjonen på nasjonalt nivå. For videreutvikling av rettsvitenskap er konkurranseaspektet og tallfestede forskjeller mindre interessant. Om norsk rettsvitenskap skal nå gjennom i Horisont Europa, et mål komiteen anbefaler av man bør ha, er det samarbeidsflater som må dyrkes og styrking av fagmiljø på tvers av institusjoner. Her burde den nasjonale rapporten bidratt sterkere.

Mot felles forståelse av kvalitet i rettsvitenskapen

Fakultetet vil berømme komiteen for den grundige og interessante gjennomgangen av de innsendte forskningsbidragene fra de deltakende institusjonene (nasjonal rapport kap. 3.2). En observasjon komiteen gjør er at det er stor kvalitetsforskjell på materialet med et spenn fra det grunnleggende deskriptive til teoretisk og metodologisk nyskapende tekster av høy vitenskapelig karakter i internasjonal målestokk. Hvorfor det er så ulik oppfatning av hva som er høy kvalitet i forskning i de rettsvitenskapelige miljøene er et betimelig spørsmål. Videre observerer komiteen at de benyttede publikasjonskanaler er norske eller nordiske selv om det har vært en utvikling med mer internasjonal publisering siden forrige evaluering i 2009. Komiteen fastholder at publiseringsspråket eller publiseringsskanalen i prinsippet ikke sier noe om innholdet er av høy eller lav kvalitet. Likevel understreker de at det er forskjeller mellom publiseringsskanaler og at disse kanalene kan indikere graden av akademisk kvalitet. De legger fram en rekke punkter som «proxies for research quality» (nasjonal rapport, s. 30).

I listen over anbefalinger til fagmiljøene merker vi oss derfor punktet som oppfordrer samtlige miljøer til å reflektere over hvordan man kan definere og videre utvikle kvalitet. "They should articulate what characterizes research quality at different levels and in different forms, and identify what they consider the best conditions for producing research of the highest international quality (nasjonal rapport, s. 44)."

Dette er en høyst relevant anbefaling institusjonelt og nasjonalt, særlig fordi det er forholdsvis lavt treff mellom de generelle kvalitetsindikatorerne og det som innenfor fagfellesskapet blir ansett som høy kvalitet. I den nylig utgitte boken *Evaluating Academic Legal Research in Europe (2020)*², snakker forfatterne om «the advantage of lagging behind» der de rettsvitenskapelige miljøene på mange måter har vært så «heldige» å slippe unna evalueringsregimene. Kanskje nettopp fordi det i rettsvitenskap er snakk om forskning knyttet til et profesjonsstudium og en etablert samfunnssektor og at forskningen naturlig nok skjer innenfor nasjonale rammer og at det er en bredere publiseringstradisjon med særlig fokus på monografien. Men på den andre siden har «det å slippe unna» ført til at rettsvitenskapen har gått under radaren og blitt en delvis usynlig gren av samfunnsvitenskapen.

I forbindelse med JUREVAL gjennomførte fakultetet en spørreundersøkelse der vi blant annet spurte om forskningens orientering geografisk, samarbeidsformer og hva man trodde var rådende oppfatninger av høy kvalitet blant fagfeller (se vedlegg 1). Resultatene viser at forskningen er orientert først og fremst nasjonalt og mot Norden. Men som komiteen sier så kan forskning i kontekst av det nasjonale og Nordiske være av interesse for et internasjonalt publikum, men det krever synliggjøring av denne forskningen gjennom engelskspråklige publikasjoner i internasjonale tidsskrifter. Videre viser undersøkelsen stor grad av samarbeid, særlig med å «lese og kommentere tekster» uten at de nødvendigvis fører til samforfatterskap. Kanskje ligger det høyere grad av samarbeid til grunn for publikasjoner som ender opp med én forfatter, enn i andre fagmiljøer. I så fall sier dette noe om arbeidsmåter og akademisk kultur i rettsvitenskapen som legger grunnlaget for forståelsen av kvalitet. Når det kommer til oppfatning av høy kvalitet, får «publisering i ledende akademisk tidsskrift» høyest score. Og som komiteen peker på, kan tiden nå være inne for å ha en

² 2020, Rob van Gestel & Andreas Lienhard (red.) Elgar publishing

IBM
23.11.21

nasjonal samtale på tvers av institusjoner om hva man legger i «ledende akademisk tidsskrift» og hvilken rolle slike publikasjoner skal ha i en mer overordnet forståelse av kvalitet i rettsvitenskapen.

Det juridiske fakultet vil gjerne være vertskap for en nasjonal konferanse for å drøfte kvalitet i rettsvitenskapelig forskning og utdanning i løpet av 2022. Potensielle undertema kan være egenart og kvalitet; publikasjonskanaler og publiseringstradisjoner; og om det er hensiktsmessig at rettsvitenskapen er organisert under samfunnsvitenskapen i forskningssystemet.

Hvordan møte økt etterspørsel etter rettsvitenskapelig forskning og juridisk ekspertkompetanse?

Ett spørsmål vi håpet den nasjonale rapporten ville drøfte var nettopp dette. I den nasjonale rapporten tegnes det generelt sett et positivt bilde av rettsvitenskapelig forskning, og som forventet pekes det på at de rettsvitenskapelige miljøene bør strekke seg lengre i sin internasjonale aktivitet, både når det gjelder nettverk og publisering, i tverrfaglig aktivitet og i prosjektaktivitet. Men for at disse generelle anbefalingene skal være relevante for fagmiljøene, bør man se det i forhold til utviklingen de siste 10-15 årene med en markant økning i etterspørsel etter rettsvitenskapelig forskning og juridisk ekspertkompetanse på nærmest alle samfunnsområder, for eksempel klima- og energiomstilling, globale samfunnsutfordringer, bærekraftig utvikling og sirkulær økonomi og demokrati og sikkerhet. Økende etterspørsel har helt klart ført til økt tverrfaglig og tverrsektoriell aktivitet, men ofte er det snakk om partnerskap og ikke eierskap i tverrfaglige prosjekter. Slik aktivitet er ressurskrevende, men går under radaren når for eksempel prosjektaktivitet og innvilgelse måles.

Tabell 2.2 i den nasjonale rapporten (s. 18) viser forholdet mellom innsendte prosjektsøknader og innvilgelse i forskningsrådet. Komiteen bestilte denne oversikten fra Forskningsrådet for å undersøke om det er hold i påstandene fra de tre fakultetene at innvilgelsesraten for rettsvitenskap er lav. Komiteen konkluderer så med at innvilgelse i rettsvitenskapen ikke er lavere enn ved andre fakultet, for eksempel samfunnsvitenskapen. De sier også at UiO, som den største institusjonen, har en fordel da de har mer ressurser til å legge til rette for høy prosjektaktivitet. Oversikten fra Forskningsrådet viser at UiB har fått inn 25 mill, mens UiO har fått inn 112 mill i perioden. Egen oversikt over midler fra Forskningsrådet i samme periode viser at UiB har fått inn 45 mill (se vedlegg 2). Hvorfor det er så stor forskjell på UiBs og Forskningsrådets tall her er interessant. JUREVAL-egnevalueringen til UiB viser også at det er synkende innvilgelsestrend i Forskningsrådet til tross for jevn søknadsaktivitet.

Kommentert [IBM1]: Randi, her trenger jeg din kompetanse. Har satt inn tallet 45 mill og lagt ved vedlegget med egen oversikt over eksternfinansiering. Blir dette riktig?

IBM
23.11.21

Etter forrige evaluering av rettsvitenskap i 2009, ble det lansert et jusspesifikt program (JUSISP) som gav relativt høy innvilgelse i 2010 med en omsetningstopp i 2013. I tillegg hadde fakultetet suksess i programmet GRUNNLOV i 2013. Begge disse var engangsutlysninger. Ingen av de 14 søknadene som er sendt fra fakultetet til grunnforskningsprogrammet FRIPRO siden 2016 har blitt innvilget. Nyansering av tallene fra Forskningsrådet er svært relevant når komiteen skal vurdere om innvilgelsesraten kan regnes som god eller ei.

Det er avgjørende at anbefalingen om økt prosjektaktivitet (for å oppnå økt prosjektinnvilgelse) sees i forhold til reell ressursbruk ved fakultetene for å møte økt etterspørsel i akademia og fra samfunnet. Betydelig innsats i tverrfaglige prosjekter, bred formidlingsaktivitet og utvalgsarbeid er noe av det fagmiljøene bidrar med for å imøtekomme behovet for juridisk ekspertkompetanse.

Fakultetet hadde satt pris på at prosjektaktivitet ble satt i en større sammenheng, for å anerkjenne arbeidet som gjøres i hele bredden. Det hadde også vært interessant å se nærmere på representasjon av rettsvitere i for eksempel instiuttsektoren. NIFU-rapporten viser at antallet jurister ligger jevnt, men lavt i evalueringsperioden (se vedlegg 3). Er dette en indikasjon på at etterspørselen først og fremst dekkes av de rettsvitenskapelige forskningsmiljøene?

Organisering som løsning på kvalitetsutvikling?

Bedre/annerledes organisering av forskningen for å oppnå høyere kvalitet på forskningen, blant annet gjennom mer prosjektaktivitet, er en anbefaling i institusjonsrapporten og den nasjonale rapporten. I institusjonsrapporten anbefales fakultetet å nedskalere antall forskergrupper fra 15 til 10 for å skape bredere og mer solide fagmiljø som kan produsere mer og bedre forskning på lang sikt (institusjonsrapport s. 43). I den nasjonale rapporten anbefales det å forsikre at forskningen er organisert på en hensiktsmessig måte for å øke produksjon og sikre kvalitet blant annet ved man setter kriterier for minimum antall personer i en gruppe og minimum krav til forskningsaktivitet (nasjonal rapport s. 43)

Dette er delvis en relevant tilbakemelding for fakultetet. I institusjonsrapporten står det at "the faculty at UiB has an extraordinarily open-minded, accommodating and responsive attitude" (s. 5). Videre sier rapporten at "Furthermore, the faculty's structure enables staff to focus their research on the university's expert areas and to cooperate" (s. 5). Organisasjonsmodell er en stadig tilbakevendende diskusjon ved fakultetet og løs organisering i forskergrupper med stor grad av involvering av ph.d.-studenter og masterstudenter har blitt utviklet over tid. Stor akademisk frihet og selvbestemmelse hva gjelder aktiviteter gjør at forskergruppene er ganske forskjellige, men det skaper et handlingsrom som resulterer i bred aktivitet som blant annet resulterer i høy grad av oppfyllelse av samfunnsoppdraget. Dette vises blant annet gjennom institusjonenes innsendte impact-case som komiteen omtaler som fremragende (institusjonsrapport s. 36 og nasjonal rapport s. 45).

At forskningen har effekt og fører til endringer i samfunnet burde også sees på som et tegn på høy kvalitet i forskningen. Når omorganisering foreslås først og fremst for å øke produksjon av publikasjoner og prosjektaktivitet, tas det ikke hensyn til at kvalitet er knyttet til egenart. Rettsvitenskapens egenart synliggjøres særlig gjennom impact-casene fordi rettsvitenskapen i sin arbeidsmåte har innlemmet kontakt med samfunnet og at kvaliteten utvikles, nettopp i den etablerte dialogen mellom **forskning, profesjon, forvaltning og politikk**. Likevel omtales impact som noe på siden av forskningens kvalitet.

Ph.d.-programmet rolle faglig utvikling og organisasjonsbygging

Ph.d.-segmentet er avgjørende i videreutvikling av rettsvitenskapelig forskning og utdanning, men blir overfladisk omtalt i både institusjonsrapporten og den nasjonale rapporten. Det sies for

IBM

23.11.21

eksempel at ph.d.-kandidatene ikke er godt nok innlemmet i forskergruppene, noe som ikke er beskrivende for UiB. De siste 10 årene har UiB hatt betydelig kvalitetsheving og internasjonalisering av ph.d.-programmet for blant annet å legge til rette for god rekruttering til de faste stillingene. Dette er viktig for å sikre god kunnskapsutvikling i bredden av rettsfelter blant annet for å kunne utdanne topp kompetente jurister. I den nasjonale rapporten kommer det fram at kandidatene er bekymret for om de får arbeid etter ph.d.-graden (s. 36) og komiteen anbefaler at institusjonene snakker med kandidatene om andre alternative karriereveier. I fakultetets materiale vises det motsatte. En ph.d.-grad er ettertraktet både i privat og offentlig sektor og mange av de som har tatt grad ved UiB, tar med seg forskerkompetanse i andre bransjer. God rekruttering til academia er et reelt problem, også da særlig innen rettsfeltene privatrett og skatterett.

En mer fokusert diskusjon om hvordan investeringer i ph.d.-programmet kan komme institusjonene til gode for oppbygging av sårbare miljøer på sikt hadde vært av stor relevans for fakultetet.

Forskningens kvalitet som utdanningsrelatert

Å utdanne kandidater til bredden av rettsfelt krever høy kvalitet på studiet. Det er via studiet at fakultetet oppfyller sitt viktigste samfunnsoppdrag. Mye av forskningen på fakultetet relaterer seg til behov i utdanningen, som igjen gjenspeiler kunnskapsbehov i samfunnet. Koblingen utdanning, forskning og samfunnsrelevans er innarbeidet i måten forskerne ved fakultetet jobber. Jusstudiene ved UiB, UiT og UiO har lagt grunnlaget for grunnleggende forskningsaktiviteter ved at institusjonene rommer hele bredden av rettsdisipliner. For fakultetet hadde det vært nyttig med drøfting om hvordan man kan legge mer til rette for utdanningens plass i utvikling av forskning? Og, om hvordan den nye ordningen med master på institusjoner som er mer profesjonsbasert og mangler bredde vil påvirke kvaliteten på utdanningen og forskningen nasjonalt?

SDG som mål og målepunkt?

I institusjonsrapporten anbefales UiB "to focus explicitly on the SDGs in its strategy and to clearly emphasise them in its research" (s. 43). I egnevalueringssrapporten viser fakultetet at strategiområder og bidrag til UiBs strategiske satsing og fokus-områder for forskning som også gjenspeiles i forskergruppene går innunder kategorien «sustainable development goals and societal challenges». Men komiteen sin evaluering har lagt stor vekt på SDG og skriver at selv om fakultetets forskning er relevant for SDG, er ikke SDG nok framhevet og tydeliggjort i strategien.

Spørsmålet er om det er hensiktsmessig å skjematISere/måle samfunnsoppdraget til juss gjennom SDG-skjematISering? Fakultetet scorer høyt på oppfyllelse av samfunnsoppdraget og viser at forskningen er i tråd med SDG. For at anbefaling om synliggjøring av aktiviteten knyttet til SDG skal være nyttig for fakultetet, burde komiteen gjort rede for relevansen av et slikt rammeverk når forskningen allerede har høy grad av impact og leverer på samfunnsoppdraget både på SDG-punktene, men også mye bredere enn det.